

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Project number: 586304-EPP-1-2017-1-BA-EPPKA2-CBHE-JP “This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein”

SOCIOLOGIJA URBANIH I ZAŠTIĆENIH PROSTORA

-
- ▶ **Sociologija grada** proučava pojmove i procese koji su vezani za nastanak, organizaciju i funkcioniranje urbanih društava
 - ▶ Interes sociologije grada može se podijeliti:
 - ▶ 1. proučavanje urbanih fenomena,
 - ▶ 2. društvenih odnosa u gradovima,
 - ▶ 3. proučavanje povezanosti između društvenog i prostornog
 - ▶ Koliko utječe na pojedinca, društvene grupe i njihove međusobne odnose, osobine i kvalitetu života u gradu, ali i okolici, okolnom prostoru
 - ▶ Ruralizacija gradova ili urbaniziranje sela - neodvojivi
-

- ▶ **Urbanizacija** je proces porasta gradskog stanovništva, smanjivanja seoskog i poljoprivrednog stan. i širenja tzv. urbaniziranog načina života
 - ▶ Urbane funkcije su: stanovanje, rad (industrija), promet i rekreacija kao četiri osnovne funkcije koje bi morale biti ispunjene za sve ili većinu stanovnika grada
 - ▶ 1933. *Atenska povelja* kojom je postignut dogovor
 - ▶ Svako naselje s više od 2.000 st. je statistički gledano gradsko naselje
 - ▶ Stupanj urbanizacije – postotak urbanog u ukupnom stanovništvu
 - ▶ Migracije selo – grad: radne, obrazovne, kulturne, zabavne, rekreacijske
 - ▶ Migratornost i mobilnost kao temeljna značajka dostizanja urbanog načina života - i u neurbanim naseljima
-

- ▶ Univerzalna definicija grada ne postoji
- ▶ Poimanje grada, primjerice između dva filozofa Aristotela i Nitzschea
- ▶ Prvi navodi da se u grad dolazi da bi se živjelo boljim životom jer misli na grčki polis (grad-državu)
- ▶ A drugi smatra da “je u gradovima loše živjeti: tu ima odveć mnogo lošega” misleći na industrijsku civilizaciju
- ▶ U sociološkom smislu grad predstavlja društveni fenomen čijim se proučavanjem proučava i promjena društva u prostoru i vremenu te **način i kvalitetu života**

▶ U F BiH Zakon o načelima lokalne samouprave definira grad:

Članak 5.

- ▶ Grad je jedinica lokalne samouprave koja predstavlja urbanu, infrastrukturnu cjelinu povezanu svakodnevnim potrebama stanovništva. Grad se, osim ustavom, uspostavlja federalnim zakonom, temeljem sporazuma o udruživanju dviju ili više općina, odnosno odluke općinskoga vijeća općine koja ispunjava propisane kriterije stavka 1. ovoga članka, a koja ima najmanje 30.000 stanovnika, odnosno u čijem gradskom središtu kao zaokruženom urbanom području živi najmanje 10.000 stanovnika. Grad u smislu ovoga Zakona predstavlja sjedište kantona i u slučaju neispunjavanja uvjeta iz stavka 2. ovoga članka. Izuzetno od uvjeta iz stavka 1. i 2. ovoga članka, gradom se može proglasiti općina od posebnoga povijesnoga i kulturnoga značaja.
-

- ▶ Osim entiteta, županija i općina, Bosna i Hercegovina također ima i svojih **16** službenih gradova.
- ▶ Službeni gradovi imaju svoje gradsko vijeće i gradonačelnika, što je velika razlika u odnosu na općine Bosne i Hercegovine, koje imaju općinsko vijeće (skupštinu općine) i načelnika.
- ▶ Ovlasti gradskih vijeća službenih gradova su između vlade općina i županijske vlade u Federaciji ili vlade entiteta u Republici Srpskoj.

- ▶ Sarajevo
- ▶ Banja Luka
- ▶ Tuzla
- ▶ Zenica
- ▶ Mostar
- ▶ Istočno Sarajevo
- ▶ Prijedor
- ▶ Bijeljina

- ▶ Trebinje
- ▶ Doboј
- ▶ Široki Brijeg
- ▶ Bihać
- ▶ Zvornik
- ▶ Livno
- ▶ Cazin
- ▶ Goražde

- ▶ Niti u jednom od zakona eksplicitno se **ne definiraju ruralna područja**.
- ▶ Iako se u spomenutom Zakonu o načelima lokalne samouprave niti na jednom mjestu ne govori o tome da su općine ruralno područje, takvo se tumačenje počelo koristiti temeljem ranije navedenog pristupa da se ruralnim smatra ono što nije urbano.
- ▶ Kako su spomenutim Zakonom definirane jedinice područne uprave nazvane «gradovi», ono što preostaje (općine) u javnom, medijskom, a često i službenom diskursu postalo je ruralno.

-
- ▶ Prema rezultatima popisa stanovništva iz 2013. godine, u BiH živi ukupno 3.531.159.
 - ▶ Od tog broja 50,94 posto čini žensku populaciju, a 49,06 posto mušku populaciju.
 - ▶ U Federaciji BiH živi 2.219.220 stanovnika, što čini 62,85 posto od ukupnog stanovništva u BiH.
 - ▶ U Republici Srpskoj živi ukupno 1.228.423 stanovnika, što čini 34,79 posto od ukupnog broja stanovnika u BiH.
 - ▶ U Brčko Distrikt BiH živi ukupno 83.516 stanovnika, što je 2,37 posto od ukupne populacije stalnog stanovništva u BiH.

-
- ▶ Najveći grad u BiH je Sarajevo sa ukupno 275.524 stanovnika u četiri gradske općine,
 - ▶ slijedi Banja Luka sa 185.042 stanovnika,
 - ▶ zatim slijede Tuzla sa 110.979,
 - ▶ Zenica 110.663,
 - ▶ Bijeljina 107.715, i
 - ▶ grad Mostar sa 105.977 stanovnika.
 - ▶ Ovi gradovi su jedini koji imaju više od 100.000 stanovnika.

-
- ▶ Urbana ekologija - način na koji se ljudi odnose prema svojoj neposrednoj okolini
 - ▶ Socijalna ekologija – odnos čovjeka spram prirode
 - ▶ Urbana geografija – prostorna rasprostranjenost
 - ▶ Urbanizam i arhitektura
-
- ▶ Zajedno - interdisciplinarno - čine ili daju uvid u kvalitetu života, stanovanja, rada i slobodnog vremena
-

▶ NEKOLIKO PRVIH TEORIJA O GRADU:

- ▶ **Grad** je civilizacijsko i kulturno središte društva
 - Prema **Wirthu (*Urbanism as a Way of Life* iz 1938.)**, grad se definira kao „relativno veliko, gusto i stalno naselje socijalno heterogenih individua”
 - Za definiciju grada treba razlikovati tri osnovna elementa:
 - 1. broj stanovnika (veličina)
 - 2. gustoća naseljenosti
 - 3. heterogenost stanovništva
-

Naziv: **Novo Sarajevo**

Migracijski saldo

Migracijski saldo 2010: **245**

Glasači

Glasalo 2012: **30.125**

Registrovani

Registrovani biraci 2012: **67.429**

Izlaznost

Izlaznost 2012: **44,7%**

BDP

BDP 2010: **15.353,54**

Neto plata

Neto plata 2010: **1.025,31**

Zaposleni

Zaposleni 2010: **24.697**

Stopa nezaposlenosti

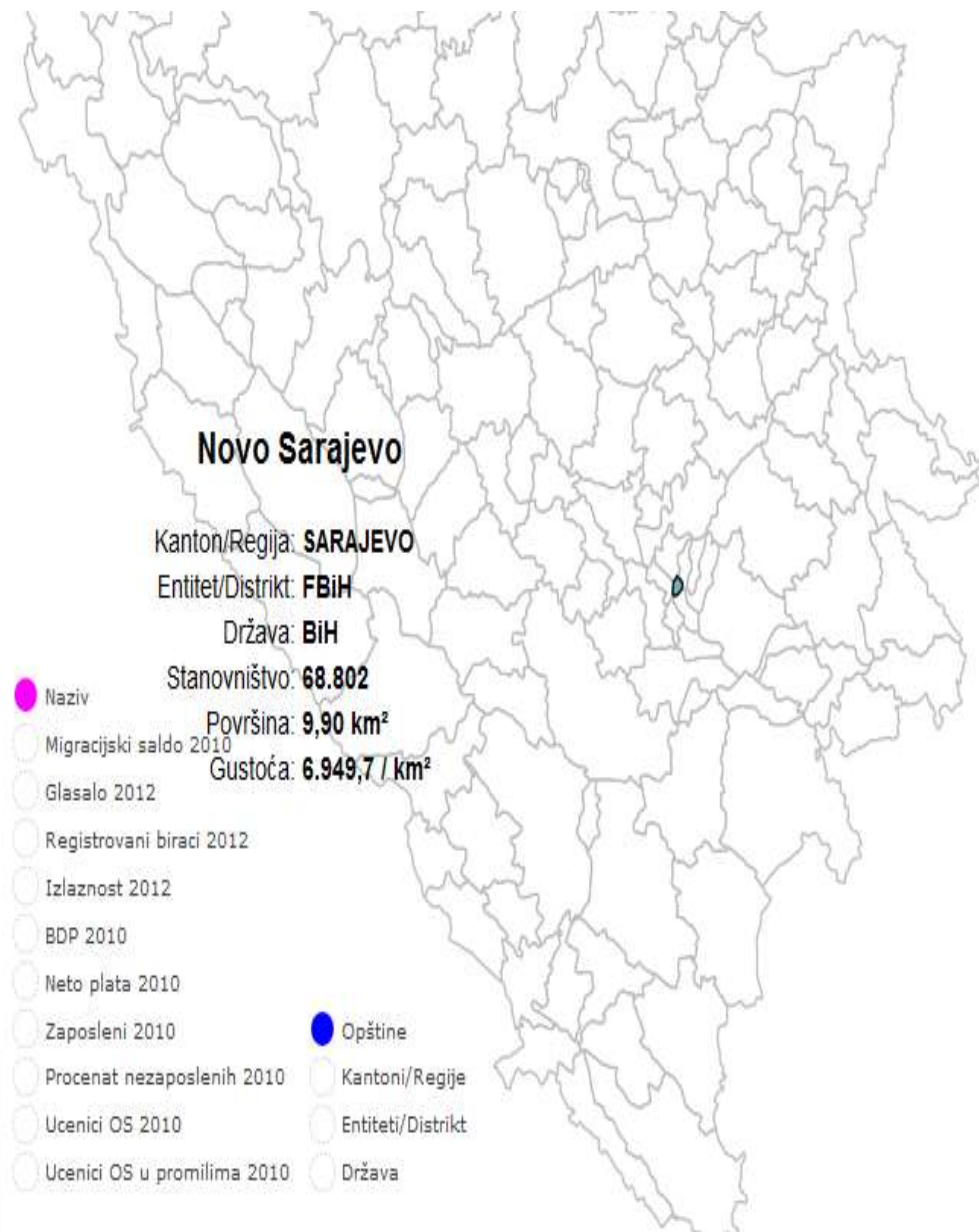
Procenat nezaposlenih 2010: **25,5%**

Broj učenika OŠ

Ucenici OS 2010: **5.544**

Broj učenika OŠ na 1000 stanovnika

Ucenici OS u promilima 2010: **75,50**

- ▶ **Gansova (1974.)** kritika Wirtha - kako su pojmovi grada i predgrađa zajedno sa veličinom, heterogenošću i gustoćom ekološki pojmovi koji objašnjavaju prilagođavanje čovjeka okolini, ali nisu dovoljni da objasne društvene pojave i određeni način života, urbanog
- ▶ **Castells (1975.)** s druge strane smatra da je potrebno razbiti mit o globalnosti urbanog društva kao stvarnog kraja povijesti. Povezano s kapitalizmom i „vesternizacijom” suvremenog svijeta i modernih metropola

-
- ▶ Migracije u gradove tijekom 20. st. dovele do pretjeranog rasta gradova i do nestanka ili stagnacije pojedinih ruralnih naselja
 - ▶ Razvoj sociologije grada s čikaškom školom u 20. i 30. godinama 20. st. – **R. Park – ekološki pristup gradskom životu i Čikago kao „društveni laboratorij”**
 - ▶ Grad je predstavljen kao jedinstvo ekološkog, prirodnog i moralnog poretka
 - ▶
 - ▶ Nekoliko teorija; sukob kultura u gradovima, pojavi marginalnog čovjeka; o urbanoj delikvenciji i kriminalitetu kao različitim aspektima urbanog života u velikom gradu
 - ▶ Odnos okoline i čovjeka (*environmenta i habitata*)
-
- ▶

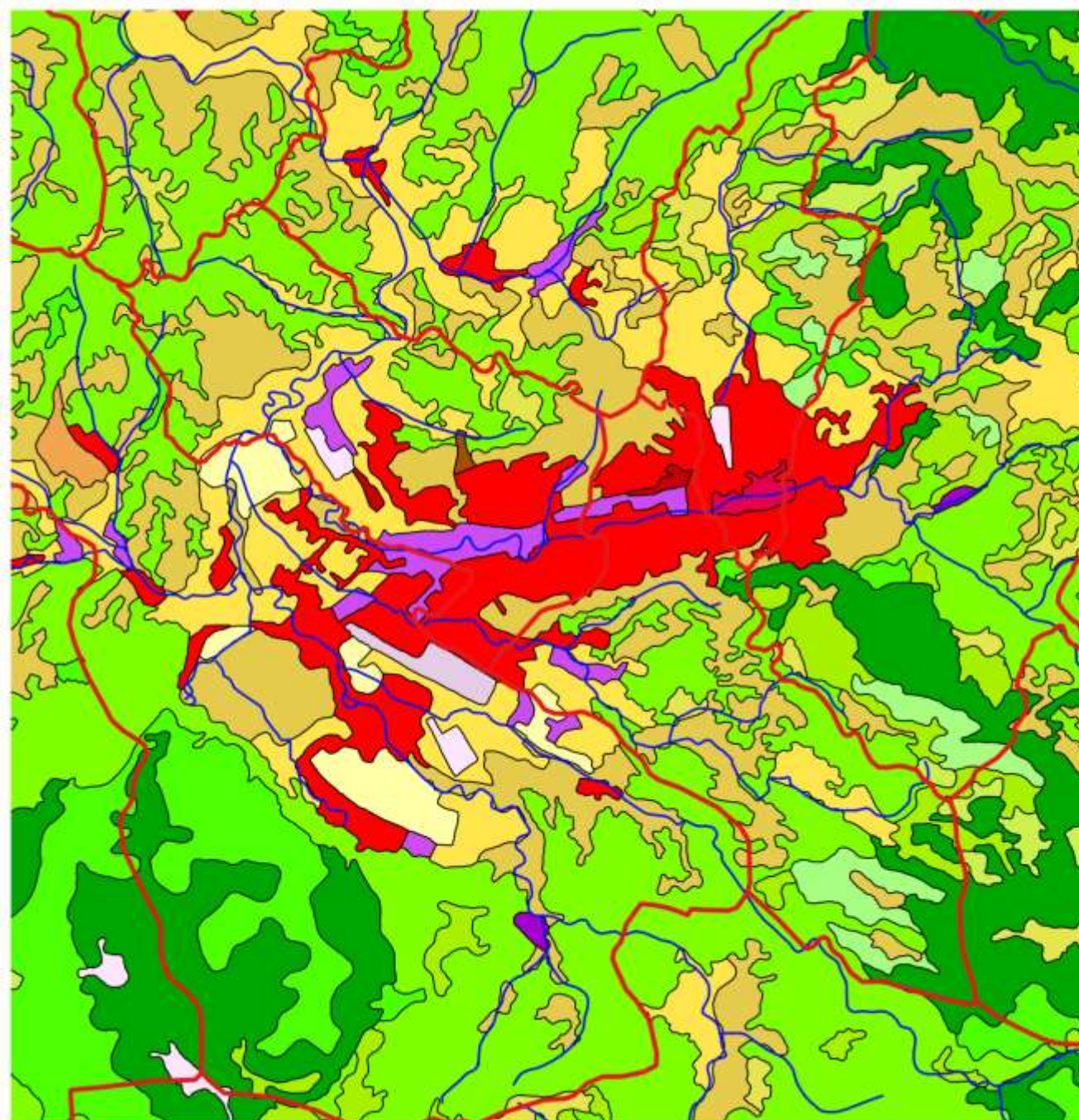
-
- Implicitna pretpostavka mnogih socioloških istraživanja u Chicagu je da prostorna okolina (*environment*) vrši stimulatивно ili nestimulatивно djelovanje na pojedinca
 - Okolina se uzima kao uzročni element u postavljanju odnosa između habitata i čovjeka (Čaldarović, 1985.)
 - Kritika života u velikom gradu, potraga za malom *community* (zajednicom) prisutna je u gotovo svim istraživanjima u Chicagu

▶ **Najpoznatiji model ekološke strukture grada u čikaškoj školi – Burgessov model pet koncentričnih krugova ili zona:**

- ▶ **1. The Loop** – centralni poslovni dio grada („petlja” – zbog željezničkih pruga)
 - ▶ **2. prijelazna zona** – mjesto boravka doseljenika prve generacije – slumovi i geta s kriminalom i zapušteni
 - ▶ **3. zona doseljenika druge generacije**
 - ▶ **4. rezidencijalna zona** – stanovi različite vrste; obiteljskim, kolektivnim, elitnim i siromašnim
 - ▶ **5. zona predgrađa** – radni migranti koji putuju svakodnevno na posao u centar
- ▶ Teorija ukazuje na opadanje gustoće naseljenosti od centra prema periferiji
- ▶ Nijedna teorija nema opće važenje već kombinacija nekoliko

- COUNTIES
- Rijecna_mreza_200K
- Kontinuirano urbano područje (111)
- Diskontinuirano urbano područje (112)
- Industrijska ili komercijalna jedinica (121)
- Saobraćajna infrastruktura (122)
- Aerodrom (124)
- Površinski kop (131)
- Deponija (132)
- Građevinsko zemljište (133)
- Sportsko-rekreacioni teren (142)
- Nenavodnjavano obradivo tlo (211)
- Permanentno navodnjavano tlo (212)
- Vinograd (221)
- Voćnjak (222)
- Pašnjak (231)
- Kompleksna kultivacija (242)
- Pretežno poljoprivredno zemljište (243)
- Lišćarsko-listopadna šuma (311)
- Četinarska šuma (312)
- Mješovita šuma (313)
- Prirodni travnjak (321)
- Vriština (322)
- Sklerofilna vegetacija (323)
- Tranzicija šuma-šikara (324)
- Plaža, pijesak (331)
- Goła stijena (332)
- Oskudna vegetacija (333)
- Požarišta (334)
- Močvara (411)
- Vodotok (511)
- Vodeno tijelo (512)
- More (523)

- ▶ *Human ecology* – ekološko tumačenje grada kao kauzalni model objašnjenja određenih pojava; problem socijalne delikvencije postaje problem pojedinih gradskih zona s „lošom ekološkom strukturom“ koja izaziva veći stupanj devijantnog ponašanja od nekih drugih gradskih zona s „boljom ekološkom strukturom“
- ▶ Iz toga nastaju brojni programi tzv. čišćenja slumova“ (urbane obnove) od 1960-ih godina u SAD-u naročito, motivirani željom mijenjanja ekološke strukture, a u stvari su prikrivali pravi interes kapitala za iskorištavanjem zemljišta i profitom
- ▶ Moguća komparacija s današnjom hrvatskom situacijom, naročito njenim atraktivnijim prostorima (obala, centri gradova isl.) i procesima urbane obnove

- ▶ Prema **Castellsu** (1975.) pravi predmet urbane sociologije je urbano planiranje koje određuje kao „intervenciju političkog nad ekonomskim” – kao upravljanje kolektivnom potrošnjom
- ▶ Za njega urbanizam i urbana kultura – ideološki obojeni pod modernizacijom i vesternizacijom
- ▶ Knjiga „Urbano pitanje” (1975.)
- ▶ Grad definirao kao rezidencijalnu (stambenu) jedinicu u kojoj se proces reprodukcije radne snage – svakodnevni život – odvija putem kolektivne potrošnje (stanovanje, promet, školstvo, zdravstvo i infrastrukturna opremljenost)
- ▶ Kasnije napušta određenje grada kao jedinice kolektivne potrošnje

-
- ▶ *Deagrarizacija* ili napuštanje poljoprivrede kao djelatnosti – nakon 2. svjetskog rata goleme promjene
 - ▶ Industrijalizacija i ubrzana urbanizacija cijele zemlje – naseljavanje gradova i plansko iseljavanje sela i manje atraktivnih područja (otočkih, brdskih, planinskih itd.)
 - ▶ *Ruralni egzodus* – iseljavanje sa sela u vrlo nepovoljnim uvjetima za selo
 - ▶ Senilizacija stanovništva - sveprisutni fenomen i demografski problem
 - ▶ Negativni prirodni prirast stanovništva – utječe na cjelokupni razvoj zemlje, prostora i kvalitetu života

- ▶ Četvrtina stanovnika Hrvatske živi u četiri najveća gradska naselja (Zagreb, Split, Rijeka i Osijek)

- ▶ Brojem se ističu mali gradovi, a nedostaju gradovi srednje veličine
- ▶ Godine 2011. u Hrvatskoj je bilo 6756 (statističkih) naselja od kojih je 40% imalo manje od 100 stanovnika
- ▶ 60% naselja imalo je manje od 200 stanovnika
- ▶ 90% naselja manje od 1000 stanovnika
- ▶ Dakle, samo 10% naselja u Hrvatskoj ima više od 1000 stanovnika

- ▶ Visoko urbanizirane zemlje, uključujući Englesku i SAD, dostigle su točku zasićenja, jer većina stanovnika tih zemalja već živi u gradovima
- ▶ U tim zemljama iako je prisutan jedan drugi trend, a to je preseljavanje iz grada u okolicu, nije dovoljno za rasterećenje najvećih gradova
- ▶ U čitavom 20. st. pokušavalo se rješavati negativne posljedice nastale općom urbanizacijom svijeta nakon industrijske revolucije i nakon dvaju svjetskih ratova
- ▶ S razvojem **metropolitanizacije**, nastanka i širenja velikih urbanih regija veže se i razvoj tzv. novih (satelitskih) gradova koji će se graditi u mnogim zemljama svijeta – *dekoncentracija urbanog razvoja*

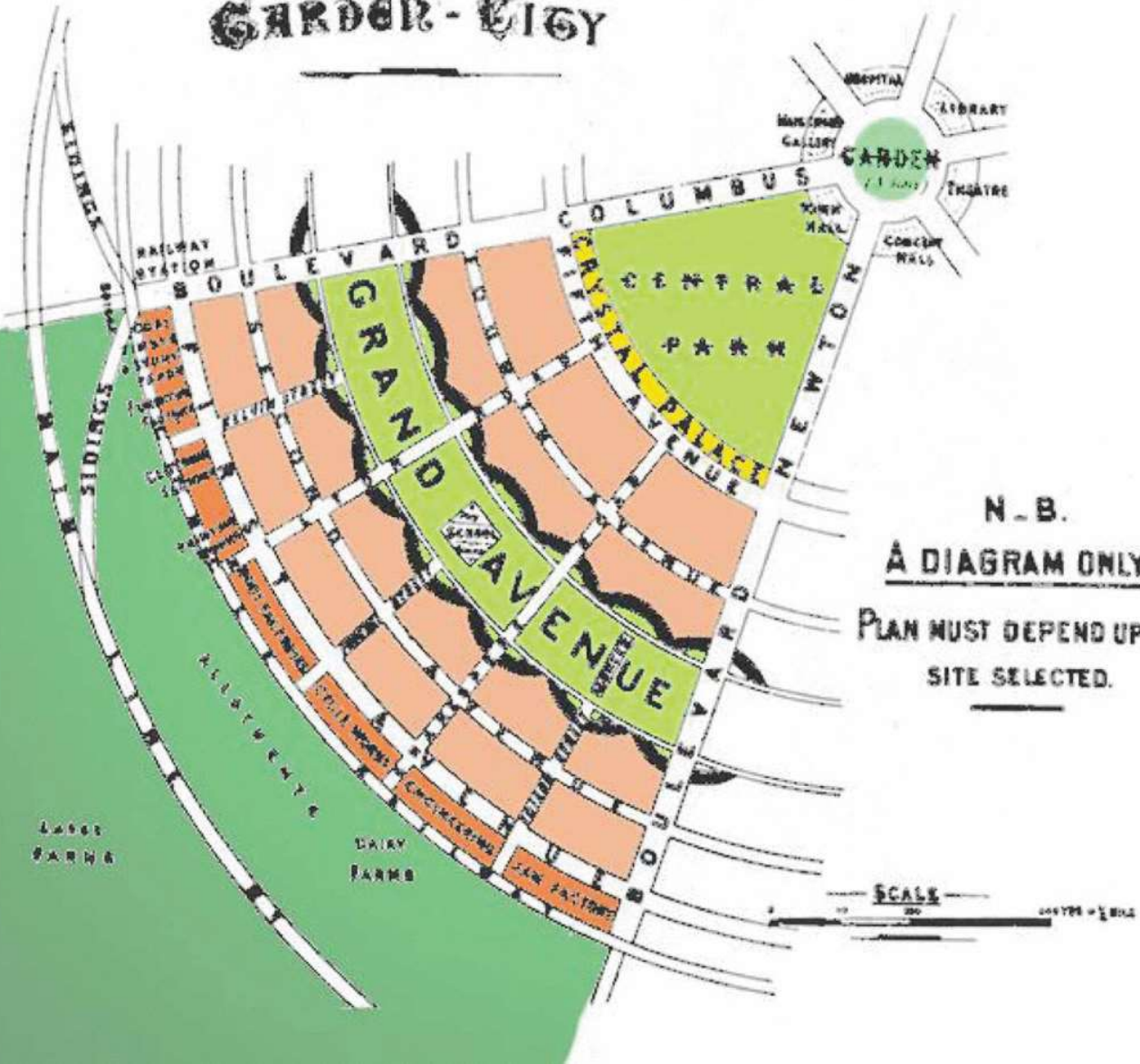
-
- ▶ Začetnik ideje o gradnji novih gradova u 19. st. je **Ebenezer Howard**
 - ▶ Na negativni opći trend razvoja tadašnjih gradova stvorenih industrijskom revolucijom (19. i početak 20. st.) odgovorio je novim teorijama o gradu kojima je cilj bio rasterećenje i dekoncentracija tadašnjih gradova (primjer Londona i Pariza)
 - ▶ Howardovi «*vrtni gradovi budućnosti*» (*Garden Cities of Tomorrow*) nedaleko od Londona s početka 20. st. među prvim su primjerima decentralizacije stambene površine grada
-

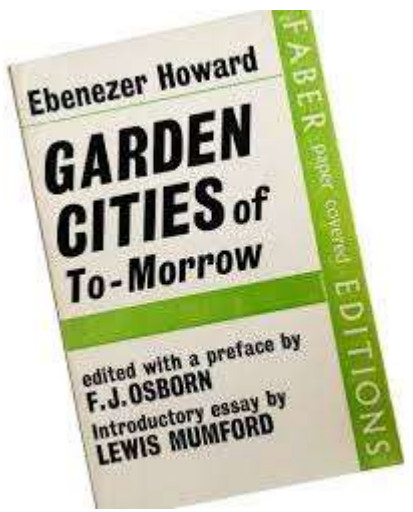
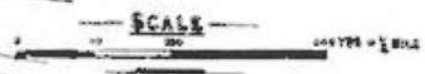
- ▶ **E. Howard** stvara teorijski model grada satelita, veličine do 32.000 stanovnika, sa svim potrebnim sadržajima i samostalnom upravom, u prirodnom okruženju i dobrim prometnim vezama s ostalim gradovima.
- ▶ Howard 1902. godine objavljuje knjigu *Garden Cities Of Tomorrow*.
- ▶ Prvi pokusni gradovi bili su *Letchworth* (1903.) i *Welwyn* (1919.) planera Barryja Parkera i Raymonda Unwina.
- ▶ Nakon Drugoga svjetskog rata u Engleskoj je izgrađeno dvadesetak naselja u vidu pojednostavnjenog modela vrtnih gradova (Reinborn, 1996).

GARDEN-CITY

N.B.
A DIAGRAM ONLY.
PLAN MUST DEPEND UPON
SITE SELECTED.

-
- ▶ Primjer su urbanog planiranja čijom se gradnjom nastojalo riješiti zagušenost Londona i nehumane uvjete života u njemu
 - ▶ Nastojalo se uspostaviti trajnu vezu između grada i sela gradnjom gradova od 30-tak tisuća stanovnika sa zelenim pojasom
 - ▶ *«ujediniti gradske i seoske komponente u mrežasti regionalni kompleks sastavljen od više središta, ali sposoban da funkcionira kao jedna cjelina» (Mumford, 1988.)*
-
-

Map produced by Ordnance Survey on 19/09/2008. Our Ordnance Survey data is copyright © 2008. All rights reserved. Ordnance Survey Licence number: 100038800.
 Copyright resides with the data supplier and the map must not be reproduced without their permission.
 Some information is a 'GIC' - a 'GIC' is a geographical information system. It is a data product which is used by the Ordnance Survey.
 Please refer to the Ordnance Survey website for more information. Information may be subject to change without notice at this stage.

Around 60% of London's Green Belt is within 2km of an existing rail or tube station

The majority of Green Belt in London – 59% – is agricultural land

Public access land and land that has an environmental designations accounts for only 22% of London's Green Belt

22% of land within London's boundary is Green Belt

71% of London's Green Belt is golf courses – nearly two and a half thousand hectares – double the size of the Royal Borough of Kensington and Chelsea

14 London boroughs (covering most of outer London) have more land designated as Green Belt than is built on for housing

65% of land within London's boundary is 'green'; only 28% is built on

Around 2% of London's Green Belt already has buildings, connected by several hundred kilometres of road

- ▶ Ideje E. Howarda našle su plodno tlo i u SAD-u, gdje je također vrlo rano počela planska gradnja novih, odnosno tzv. vrtnih gradova (*greenbelt towns*)
- ▶ Do 1940. godine u SAD-u je sagrađeno oko 215 novih gradova, a od toga su polovicu činila radnička naselja koja su pojedina industrijska poduzeća sagrađila za svoje radnike (*company towns*)
- ▶ Vrtne gradovi su se podizali kao nova naselja za više slojeve stanovništva, na dobrim lokacijama u prigradskim zonama velikih gradova, u kojima prevladavaju obiteljske kuće
- ▶ Gradnja vrtne gradova za srednje slojeve počela je između dva svjetska rata i to u sklopu New Deal-a, odnosno tadašnje državne administracije (Vresk, 2002.)

- ▶ Ideje E. Howarda našle su plodno tlo i u SAD-u, gdje je također vrlo rano počela planska gradnja novih, odnosno tzv. vrtnih gradova (*greenbelt towns*)
- ▶ Do 1940. godine u SAD-u je sagrađeno oko 215 novih gradova, a od toga su polovicu činila radnička naselja koja su pojedina industrijska poduzeća sagrađila za svoje radnike (*company towns*)
- ▶ Vrtne gradovi su se podizali kao nova naselja za više slojeve stanovništva, na dobrim lokacijama u prigradskim zonama velikih gradova, u kojima prevladavaju obiteljske kuće
- ▶ Gradnja vrtne gradova za srednje slojeve počela je između dva svjetska rata i to u sklopu New Deal-a, odnosno tadašnje državne administracije (Vresk, 2002.)

Industrijski i postindustrijski grad kao najznačajniji pratitelji urbanizacijskog procesa

- ▶ „Gradovi su projekcija društva u prostoru”
- ▶ Populacijski, tehnološki, tehnički, organizacijski i funkcionalno grad se u posljednjih 100 godina višestruko izmijenio
- ▶ Svojevrсна „pobuna prirode”
- ▶ Stupanj ekološke neravnoteže, rast gradova i stupanj složenosti društvene dezorganizacije su u međusobnoj vezi
- ▶ Grad potiče kolektivno življenje i istovremeno omogućuje najdublju individualizaciju
- ▶ Uvijek postoje i oni marginalizirani stanovnici – siromašni, beskućnici, neprilagođeni, ali i njihovu ulogu u životu grada također nastoji objasniti sociologija grada

▶ **Urbanizacijski proces po fazama:**

- ▶ A) urbanizacija u slabije razvijenim zemljama, gdje je u početnoj fazi manje od 30% stanovništva koje živi u gradskim naseljima
 - ▶ B) urbanizacija u srednje razvijenim zemljama, gdje je u zamahu sekundarni ili industrijski faktor urbanizacije i gdje 30-60% stanovništva živi u naseljima gradskog karaktera
 - ▶ C) urbanizacija u razvijenim zemljama koje se nalaze u tercijarnim i kvartarnim fazama gdje u gradskim naseljima živi najmanje 60% stanovništva
 - ▶ Sociologija pod urbanizacijom podrazumijeva prije svega promjene u: načinu života ljudi, odnosima među ljudima, odnosu ljudi prema prirodi, društvenoj strukturi
-

-
- ▶ U razvijenim zemljama Europe, Japanu, Australiji i Sjevernoj Americi taj udio se kreće oko 80% (npr. Island 97%, Izrael 90%, Japan oko 80%, Danska i Australija 85%)
 - ▶ S druge strane, u većini zemalja Azije, Afrike i Južne Amerike udio urbanog stanovništva je u prosjeku 35%, ali u nekim zemljama je izrazito nizak, npr. Nepal 10%, Ruanda 5%.

▶ U Europi se porast stanovništva kretao:

▶ 1800. g. urbano st. činilo je oko 3% ukupnog stanovništva

▶ Početkom 20. st. - oko 12%

▶ Krajem 80-ih godina 20. st. – preko 40%

▶ Danas čak 98 gradova u Europi ima više od pola milijuna stanovnika

▶ Svake godine svjetsko stanovništvo naraste za oko 95 milijuna stanovnika od čega oko 90% pripada manje razvijenim zemljama

▶ Svake godine se stanovništvo povećava za jedan Meksiko!

-
- ▶ Indija, primjerice, kao druga zemlja na svijetu prema broju stanovnika ima otprilike 30% urbanog stanovništva
 - ▶ Tih 30% znači oko 270 milijuna stanovnika, što je jednako ukupnom broju stanovnika SAD-a
 - ▶ Isto tako Indija ima skoro 20 gradova s više od milijun stanovnika, od čega ih tri spada u red najvećih gradova na svijetu (Bombay, Calcutta i New Delhi)

- ▶ U zemljama trećeg svijeta problemi urbanizacije najizraženiji
- ▶ Današnji gradovi sve urbaniziraniji – gotovo 80% stanovništva svijeta je urbano stanovništvo
- ▶ Egzistencijalni razlozi mnoge stanovnike iz zabačenih i ruralnih područja “tjeraju” u gradove gdje uglavnom naseljavaju predgrađa naseljena najsiromašnijim stanovništvom
- ▶ Povećavaju ukupan broj stanovnika megalopolisa iz dana u dan, ali time ne sudjeluju u pravom urbanom životu

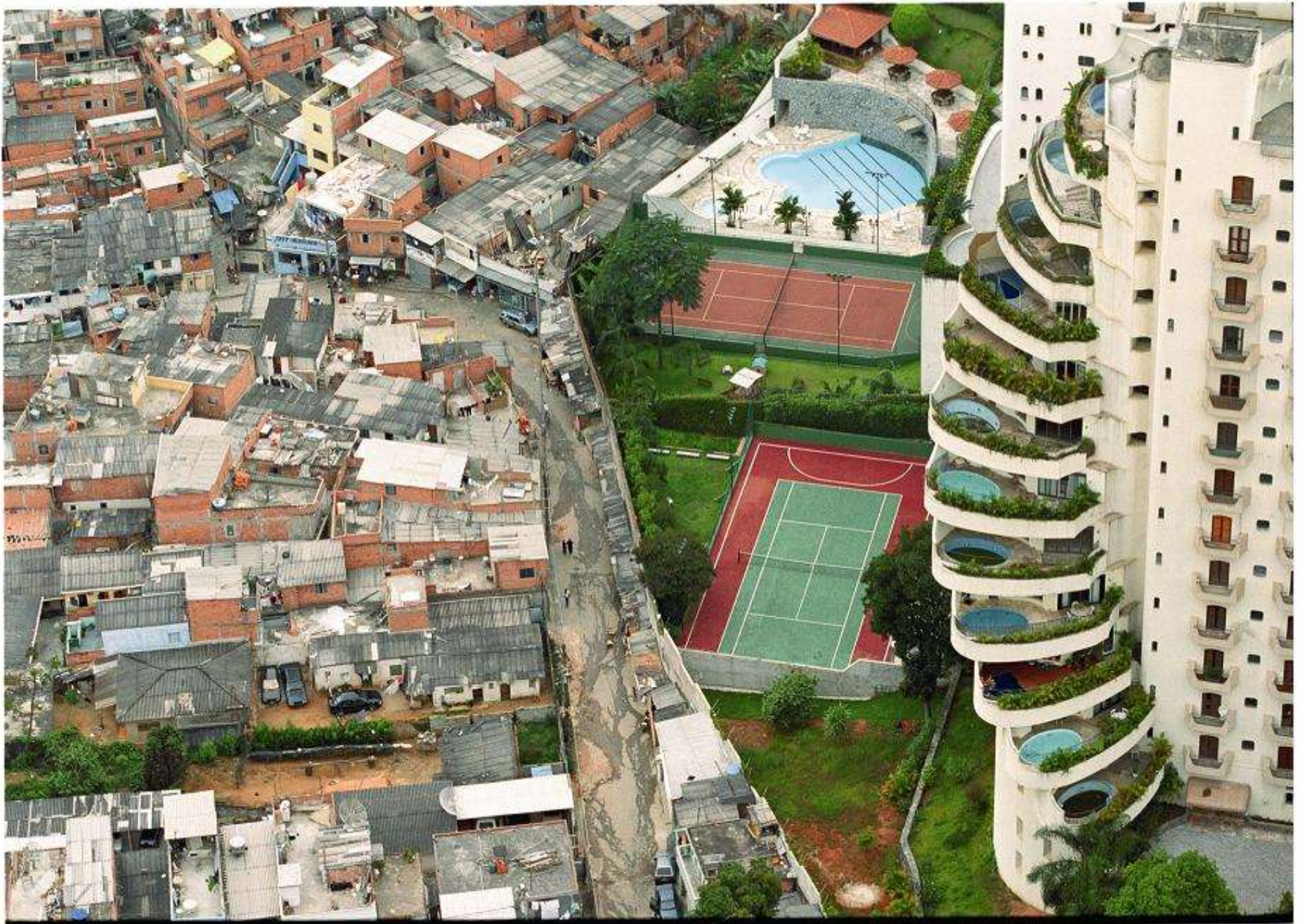
▶ Problemi brzog rasta gradova danas:

- Brzo doseljavanje stanovništva u neadekvatne stambene uvjete
 - Nekvalitetna stambena izgradnja (pojava tzv. novih naselja, novih gradova)
 - Nerazvijenost gradske infrastrukture (vodovoda, kanalizacije, prometa, elektrifikacije)
 - Nedovoljna opremljenost naselja (u primarnoj i sekundarnoj razini – vrtići, škole, domovi zdravlja, uslužne djelatnosti)
 - Problemi urbane delikvencije i kriminaliteta
 - Opći pad kvalitete života
 - Slumizacija (osiromašenje urbanog života) i sirotinjske četvrti (*favele* primjerice u Brazilu)
-

- ▶ Primjeri tzv. *utvrđenih gradova* (Low, 2006.; Caldeira, 2006.) ili **gated communities** (Soja, 2002.)
 - ▶ Procesi segregacije vide se u gradnji zidova između bogatih i siromašnih stanovnika i dijelova grada (Brazil, južnoamerički i sjevernoamerički gradovi...)
 - ▶ S jedne strane grad bogatih, a s druge grad siromašnih – oba zabranjena i odvojena
 - ▶ Tzv. ekologija straha – percepcija kriminala koja ima učinak na novu urbanu formu – ograničenost kretanja i nesloboda
 - ▶ Page (1994.) je razvila koncept „*bjelačkog javnog prostora*“ (*white public space*) kao stambenu segregaciju između bjelačkih i crnačkih četvrti (SAD)
 - ▶ Dihotomija se nastavlja kroz dva paralelna procesa: *diznifikaciju* (*Disneyfication*) (grad kao tematski park) i *bronksifikaciju* (*Bronxification*) (grad kao mjesto nasilja i kriminala) (Hamelink, 2008.)
-

- ▶ **Urbano siromaštvo** postat će najveći i politički najeksplozivniji problem 21. stoljeća
- ▶ Urbano siromaštvo – osnovni pratitelj urbanizacijskog procesa
- ▶ *Slum* = prenatrpanost, loše ili neformalno stanovanje, neadekvatan pristup pitkoj vodi i sanitarnim uvjetima te nesigurnost posjeda
- ▶ „Megaslumovi” i slumizacija trećeg svijeta
- ▶ MMF i Svjetska banka ne uspijevaju riješiti već i produbljuju taj problem

▶ Osim komunalnih i ekoloških problema suvremeni velegrad uzrokuje i niz socijalnih problema:

- anonimnost života u velikom gradu,
- nedostatak zajedništva (otuđenost, osamljenost),
- miješanje različitih nacija, rasa, kultura,
- osjećaj ksenofobije, rasizma,
- agresivna ponašanja – u porastu!
- urbana delikvencija

- ▶ 1950. u svijetu je postojalo 86 gradova s milijun i više stanovnika
- ▶ Do 2015. će ih biti barem 550! (podaci iz 2002., UN)
- ▶ 2050. g. budući rast stanovništva popet će se na oko 10 milijardi st.
- ▶ Mexico City 1950. – 2,9 milijuna st., a 2004. - 22,1 milijun st.
- ▶ Seoul-Injon – 1,0 – 21,9
- ▶ Delhi – 1,4 – 18,6
- ▶ Šangaj – 5,3 – 13,2
- ▶ Bogota – 0,7 – 8,0 (2004.)

- ▶ Posljedice kolizije ruralnog i urbanog u zemljama trećeg svijeta (Kina, Indija, afričke zemlje, Južna Amerika) vide se u nastanku tzv. urbaniziranih seoskih područja koje bi moglo biti „značajni novi put ljudskoga naseljavanja i razvoja – oblik koji nije ni ruralan ni urban, već je stapanje toga dvoga (tzv. „**međugrad**”) (Davis, 2011.)
- ▶ Policentrične mreže koje nemaju ni tradicionalne jezgre ni prepoznatljive periferije – proširene metropolitanske regije
- ▶ U tzv. periurbanim prostorima koncentrirat će se i reprodukcija rada u najvećim svjetskim gradovima 21. stoljeća

